
Idäntalouksien katsauksia

Review of Economies in Transition

1993 • No. 5

14.5.1993

Julkaistu uudelleen 2002

Pekka Sutela

Uusi hanke entisen rupla-alueen
kaupankäynnin monenkeskeistämiseksi

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos, BOFIT

ISSN 1235-7405
Uudelleenjulkaistu pdf-muodossa 2002

Suomen Pankki
Siirtymätalouksien tutkimuslaitos (BOFIT)

PL 160
00101 Helsinki
Puh: (09) 183 2268
Faksi: (09) 183 2294
bofit@bof.fi
www.bof.fi/bofit

Tässä julkaisussa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajan omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.

Uusi hanke entisen rupla-alueen kaupankäynnin monenkeskeistämiseksi¹

Valtioidenvälisen pankin perustaminen

Kymmenen entisen Neuvostoliiton tasavaltaa – Armenia, Valkovenäjä, Kazakstan, Kirgistan, Moldova, Venäjä, Tadžikistan, Turkmenistan, Uzbekistan ja Ukraina – allekirjoittivat Minskissä tammikuun 22. päivänä kuluvaan vuoteen sopimuksen Valtioidenvälisen pankin (Mezghosudarstvennyi bank – MGB) perustamisesta sekä pankin peruskirjan.² Samassa kokouksessa hyväksyttiin myös itsenäisten valtioiden yhteisön peruskirja.³

MGB on ainakin toistaiseksi laajempi järjestely kuin IVY. Jälkimmäisellä sopimuksella oli vain seitsemän allekirjoittajaa. MGB:n perustivat mutta IVY:n peruskirjan jättivät hyväksymättä Moldova, Turkmenistan ja Ukraina, jotka kuitenkin jättivät auki mahdollisuuden liittyä IVY:n peruskirjan hyväksyntään myöhemmin. Azerbaidžan, joka ei kuulu IVY:yn, puolestaan osallistui MGB:n perustamista korkeineisiin neuvotteluihin, mutta päätti lopuksi olla allekirjoittamatta sitä koskevan sopimuksen. IVY:n ja MGB:n jäsenyydet eivät siis ole täysin päällekkäiset. Kuten myöhemmin todetaan, MGB:n jäsenyyttä ollaan tarjoamassa myös sellaisille maille, jotka eivät ole olleet neuvostotasavaltoja. Ei olekaan täysin poissuljettua, että tämä ajatus tulisi esille myös IVY-valtioiden ja Suomen välisissä keksusteluissa.

MGB:n perustamisessa on kyse viimeisimmästä renkaasta ketjussa, jota voidaan hyvin pitää ehkä laajamittaisimpana yrityksenä hoitaa Neuvostoliiton jättämän taloudellisen perinnön niitä ulottuvuuksia, jotka ulottuvat nykyisten valtiorajojen yli. Taustalla on entisen rupla-alueen sisäisen kaupan putoaminen alustavien, vielä julkaisemattomien arvioiden mukaan ehkä 50 prosentilla vuosina 1991–1992. Kaupan supistuminen on nähty itsenäiseksi, tuotannon tason laskusta kausaalisesti riippumattomaksi ja hyvinvointia alentavaksi ongelmaksi.

Luotettavia arvioita kaupan tason muutoksesta, sen syistä ja hyvinvointivaikutuksista ei ole toistaiseksi olemassa. Todennäköisesti kaupan taso kuitenkin suurimmalta osin heijastaa tuotannon muutoksia. Jossain määrin kyse voi myös olla aikaisempien epärationaalisten ja edestakaistenkin toimitusten järkipäätösten seurauksesta. On myös selvää, että kauppaa ovat vähentäneet erilaiset viejämaiden

---

¹ Kirjoitus perustuu, paitsi virallisiin asiakirjoihin ja lehdistötietoihin, IIASA:n (Laxenburg, Itävalta) maaliskuussa 1993 järjestämässä työkokouksessa "Economic Relations Among the Successor Republics of the USSR" pidettyihin esitelmiin ja käytyyn keskusteluun.

² Sopimus pankin perustamisesta on julkaistu Ekonomitsheskaja gazeta 22.1. 1993 ja peruskirja on julkaistu Rossiiskaja Gazeta 12.2.1993.

³ Peruskirjasta ks. Ann Sheehy, "The CIS Charter", RFE/RL Research Report 19 March 1993.

viranomaisten vajetalousajattelua heijastavat omien markkinoiden turvaamiseen tähtäävät vientirajoitukset. Lopulta tuntematon osa kaupan laskua selittyy entisen rupla-alueen sisäisen maksujärjestelmän toimimattomuudella.

MGB:n perustaminen tähtää nimenomaan ja vain viimeksi mainitun ongelman lievittämiseen.⁴ Järjestelyn tulevaisuuden arvioinnin kannalta onkin syytä toistaa, ettei ole olemassa kokemusperäistä ja tutkittua tietoa siitä, missä määrin juuri maksujärjestelmäpulmat ovat supistaneet hyvinvoinnin kannalta merkityksellistä kauppaa. Pari vuotta sitten kyllä odotettiin yleisesti, että juuri maksujärjestelmistä tulisi kaupan pahin pullonkaula. Nyt näyttää pikemminkin siltä, että tiukimpana jarruna olisivat kuitenkin olleet vientirajoitukset. Näin ollen MGB pystyisi parhaimmillaankin vain jokseenkin vaatimattomaan askeleeseen kohti Neuvostoliiton taloudellisen perimän selvittämistä.

MGB:n toteutumisen tiellä on vielä monia esteitä. Minskissä allekirjoitettu sopimus on hyväksyttävä eri maiden parlamenteissa, minkä jälkeen vasta voidaan ryhtyä suuremmassa mittakaavassa järjestelyn käytännön toimeenpanoon. Sopimus alistettiin maaliskuussa ainakin Venäjän korkeimman neuvoston käsittelyyn. Tähänastinen IVY-yhteistyö viittaa tietenkin siihen, ettei liene aihetta optimismiin siirtymisessä sopimuksista tekoihin. Vaikkei tätä taustaa vasten välttämättä uskottaisikaan MGB:n toteutumiseen suunnitellulla tavalla, sen tausta, luonne ja ongelmat ovat tarkastelun arvoisia.

Entisen rupla-alueen kaupan ongelmat

Entisen rupla-alueen sisäisen kaupan rahoitusongelmat johtuvat vain osin uusien valuuttojen käyttöönoton mukanaan tuomista teknisluontoisista ja epävarmuuteen liittyvistä ongelmista. Peruspulma on toki toinen. Rupla-alueen erittäin korkeaan ja epävakaiseen inflaatioon liittyy voimakkaasti negatiivinen reaalikorkokanta, joka tekee rahoitusyliäämien ylläpitämisen tyystin epätarkoituksenmukaiseksi. Venäjä on vallitsevilla hinnoilla, tuotantorakenteilla ja kauppavirroilla rakenteellinen ylijäämämaa ja koko alueen kaupankäynnin solmukohta. Se osallistuu ainakin puoleen koko alueen valtioiden välisestä vaihdannasta. Heinäkuun alusta 1992 lähtien se on pyrkinyt kauppavirtojen kahdenkeskiseen tasapainottamiseen määräämällä kaiken valtioiden välisen pankkiliikenteen tapahtumaan keskuspankkien välisten kirjeenvaihtotilien kautta. Näin yritettiin rajoittaa kaupallisten maksujen epätasapainon kautta toteutuvaa negatiiviskorkoista luotottamista.

Toinen peruste kirjeenvaihtotilien käyttöönotolle oli Venäjän pyrkimys suojautua muiden tiliruplia liikkeelle laskevien keskuspankkien mahdollisesti inflatorisesta politiikasta klassisen vapaamatkustajaongelman puitteissa. Kullakin entisen tasavallan keskuspankillä (paitsi, ainakin periaatteessa, ruplan vakauttamiseen sitoutuneella Venäjällä) oli rupla-alueessa kannustin rahoittaa budjettialijäämiä, kun niiden välittömät myönteisiksi tulkittavat seuraukset ja keskuspankkirahoituksesta johtuva inflaatio jakautuvat epäsymmetrisesti. Alijäämistä "hyötty" ensi sijassa kunkin tasavallan asujamisto, kun taas inflaation kustannukset

---

⁴ Venäjän kauppajärjestelmästä entisen Neuvostoliiton alueen maiden kanssa vuodelle 1993 ks. "Ob osushstshestvenii torgovyh operatsii...", Rossiiskie vesti 23.3.1993.

jakautuvat koko alueelle. Rationaalinen vapaamatkustaja pyrkii muita nopeampaan luottoekspansioon.

Kirjeenvaihtotilien järjestelmä ei kylläkään saanut aikaan odotettua tasapainottumista. Venäjän hallituksesta riippumaton keskuspankki on luottottanut maan yritysten vientiä muualle entiselle rupla-alueelle vuonna 1992 kaikkiaan lähes 1300 miljardin ruplan verran (ks. liite).⁵ Nämä luotot, joiden indeksoimatonta reaaliarvoa inflaatio puree keskimäärin 20 prosentin kuukausivauhtia ja joiden takaisinmaksua on joka tapauksessa pidettävä erittäin epätodennäköisenä, ovat merkittävä vaikkakaan eivät keskeisin ruplien tarjonnan ja siten inflaation lähde. Ne edustavat myös varsin huomattavaa tulonsiirtoa Venäjältä muualle entiselle rupla-alueelle. Riippuen käytettävästä kansantuloarviosta Venäjä tuki vuonna 1992 luotoilla muita entisiä neuvostotasavaltoja summalla, joka vastaa ainakin 10 prosenttia maan bruttokansantuotteesta. Tämän lisäksi tulee vaikeammin mitattava epäsuora avustus energian ja raaka-aineiden edelleen keinotekoisien alhaisten hintojen kautta.⁶ On varsin mahdollista, että Venäjän näin laskettu kokonaistuki muille entisen Neuvostoliiton tasavalloille oli viidennes tai jopa suurempi osuus maan bruttokansantuotteesta.

Vuoden 1993 puolella luottottaminen kirjeenvaihtotilien kautta näyttää jatkuneen vähintään aiempaa vauhtia. Huhtikuun 7. päivään mennessä luottotuksen kokonaissumma oli noussut jo yli 1700 miljardin tosin koko ajan inflatoituvan ruplan.⁷ On merkillepantavaa, että valtioiden välillä koko vuodeksi sovitusta teknisten luottojen kiintiöistä oli monessa tapauksessa käytetty kolmen kuukauden aikana jo pääosa (ks. liite). Tämä onkin muodostunut yhdeksi merkittävimmistä kohdista Venäjän keskuspankin politiikan viimeaikaisessa arvostelussa.

Venäjän keskuspankin näkökulmasta kyseiset luotot ovat tapa tukea Venäjän teollisuutta, jonka tuotannon joko tietoisesti suunnitellusta tai tapahtuneisiin toimituksiin sopeutuvasta rahoittamisesta on kyse.⁸ Mutta voidaan myös kysyä, eikö luottotuksella voida nähdä myös poliittinen ulottuvuutensa. Olisihan ajateltavissa, että avokätistä luottotusta voitaisiin käyttää keinona eräisen uusien valtioiden

---

⁵ Venäjän keskuspankin maaliskuussa 1993 antamien tietojen mukaan kokonaisluottoitus olisi ollut vuoden 1992 toisella puoliskolla 827 miljardia. Ukrainan osuus tästä olisi ollut 40 prosenttia. Liitteessä esitetyn luvut keskuspankki on esittänyt myöhemmin (Ekonomitsheskaja gazeta 15.4.1993). Selitystä lukujen eroihin ei ole helppo nähdä, kun kirjeenvaihtotilit ovat olleet olemassa vain vuoden toisen puoliskon.

⁶ Toisaalta rupla-alueessa pitäytyvät valtiot luopuvat seignoraagetulosta. Tämän erän merkitystä verrattuna luottoihin ja tuetteuihin hintoihin ei voine pitää suurena.

⁷ Delovoi mir 8.4. 1993, Ekonomitsheskaja gazeta 15.4.1993.

⁸ Ks. esim. Ekonomitsheskaja gazeta 15.4. 1993. Huomattakoon, että kyseiset tekniset luotot ovat bruttosumma siinä mielessä, ettei niitä ole mahdollista suhteuttaa entisten tasavaltojen yritysten välisiin, luonnollisesti myös rajojen yli ulottuviin maksurästeihin. Systemaattista tietoa ei ole saatavissa, mutta Venäjän keskuspankin johto on väittänyt, että rästien huomioonottaminen jopa muuttaisi esimerkiksi Venäjän ja Ukrainan keskinäisen maksuaseman toisenmerkkiseksi (mainittu artikkeli). Venäläiset yritykset olisivat - ehkä maan vakauttamispolitiikan yrityksiä heijastaen - jättäneet maksunsa rästiin muita useammin.

pitämiseksi rupla-alueessa. Näin tultaisiin helpottaneeksi mahdollista myöhempää, Venäjän ympärille tiivistyvää valtiollista yhdentymistä.⁹

MGB:n tausta

Kahdenkeskisellä tasapainottumisella oli muitakin ongelmia kuin se, ettei Venäjän keskuspankki katsonut voivansa sitoutua johdonmukaisesti siihen. Koko kahdenkeskisten kirjeenvaihtotilien matriisi kehittyi vain hitaasti, ja tarve monenkeskeistämiseen pysyi ilmeisenä. Paperipohjainen tilijärjestelmä toimi varsin hitaasti, ja varsinkin Venäjän keskuspankin ajoittaiset pyrkimykset rajoittaa luotonantoa yhdessä pankkien likviditeettitarpeiden kanssa johtivat suuriin maksusumiin. Vaikka Venäjän sisäinen maksuliikenne on nopeutunut merkittävästi vuoden 1992 puolivälin jälkeen, kuukauden viivästymä tasavaltojen välisissä kauppamaksuissa näyttää olevan pikemmin sääntö kuin poikkeus.

Neuvottelut MGB:n perustamisesta alkoivat IVY:n Bishkekin huippukokouksen jälkeen lokakuussa 1992. Alkuperäisenä vaikkakin koko ajan epärealistisena tavoitteena näyttää olleen aidon, rupla-alueen rahan tarjontaa säätelevän kansainvälisen keskuspankin kaltaisen rahalaitoksen luominen.¹⁰ Pian kävi kuitenkin selväksi, että realistisesti voitaisiin tavoitella vain monenkeskisen clearingkeskuksen luomista. Tämä tausta selittää MGB:n nimen epäjohdonmukaisuuden. Kyse ei siis tosiasiaassa ole pankista. MGB kylläkin myöntää luottoja, mutta vain teknisiin clearingtarpeisiin ja mahdollisesti maksuliikenteen periodisten vaihteluiden tasaamiseen.

Kuin Bishkekin aikaista ajattelua heijastaen MGB:n perustamisasiakirjaan on kuitenkin jätetty evoluutioklausuuli, jonka mukaan sille voidaan antaa tehtäväksi osallistuvien maiden rahan tarjonnasta huolehtiminen "ehdolla että kiinnostuneet sopijaosapuolet antavat nämä valtuudet Pankille ja että tätä tarkoittava sopimus solmitaan". On epätodennäköistä, että kovin monet maat haluaisivat osallistua tämän mukaiseen rupla-alueeseen, jota Venäjän keskuspankki väistämättä hallitsisi.

MGB:n kaavailtu luonne

MGB:n tärkein tehtävä sen perustamisasiakirjojen mukaan on toimia monenkeskeisenä clearing- ja maksukeskuksena. Laskuysikkönä käytetään "Venäjän keskuspankin liikkeelle laskemaa" ruplaa. Nettotaseasemat lasketaan päivittäin voimassa olevien vaihtokurssien mukaan. Varsinainen maksattaminen tapahtuu 15 päivän välein. Kukin maa saa kartuttaa itselleen korkeintaan kuukauden vientitulo-

---

⁹ Liitteen tiedoissa vuodelle 1993 hallitusten kesken sovituista teknisten luottojen kiintiöistä on merkillepantavaa Kazakstanin kiintiörajojen puuttuminen sekä Valkovenäjän ja Uzbekistanin (Ukrainaan nähden) korkeat kiintiöt.

¹⁰ Bishkekin huippukokouksen sopimus rupla-alueen yhteistyöstä on julkaistu Ekonomitsheskaja gazeta 1992:43.

ja vastaavan velan. Luottojen alkupääoma saadaan Venäjän keskuspankista. Luottorajojen ylitys johtaa maksumääräysten käypyyden epäämiseen.

Lienee kohtuullista päätellä, että nettouttamiselle ja luottokiintiöille valitut rajat heijastavat sopimuksen osapuolten puutteellista luottamusta toisiinsa. Toisaalta voi kysyä, kuinka hyvin kaavailtu negatiivinen sanktio tulisi toimimaan.

MGB:ia johtaa neuvosto, jossa kullakin perustavalla jäsenellä on yksi edustaja. Äänivalta on painotettu, ja päätöksiin tarvitaan 75 prosenttia äänistä. Venäjän osuus äänistä on 50 prosenttia. Muiden maiden ääniosuuksia ei vielä liene lopullisesti määrätty, mutta perustamisasiakirjojen mukaan ne perustuvat maiden osuuksiin alueen sisäisessä kaupassa vuonna 1990.

MGB:n perustamisasiakirjan mukaan kukin osallistuva maa pyrkii ruplakaupansa tasapainottamiseen kalenterivuosittain. Kun on kuitenkin odotettavissa, että jotkin maat täyttävät alkuperäisen luottokiintiönsä suhteellisen nopeaksi, ongelmaksi nousee kiintiöiden sopeuttaminen. Korkean inflaation jatkuessa alkuperäisten kiintiöiden indeksointi näyttää joka tapauksessa varsin pian väistämättömältä.

Perustamisasiakirja toteaa, että myös muut maat, sellaisetkin jotka eivät ole entisiä neuvostotasavaltoja, voivat osallistua MGB:en. Baltian maiden ohella Puola, Slovenia, Romania ja Intia on mainittu maina, jotka voisivat kiinnostua osallistumisesta.

Tarvitaanko MGB:a?

MGB on valtioiden välinen järjestely, ja voidaan kysyä missä määrin sitä tarvitaan, kun liikepankkien kansainvälinen toiminta on nopeasti kehittymässä alueella.¹¹ Perustamisasiakirjojen mukaan näyttää siltä, että kaikki alueen maiden väliseen kauppaan liittyvät maksut ainakin haluttaessa voisivat tapahtua MGB:n kautta. On kuitenkin epäselvää, missä määrin alueen viranomaiset edes halutessaan kykenevät kanavoimaan maksuja tämän edellyttämällä tavalla. Venäjän keskuspankki onkin siirtynyt kannalle, jonka mukaan sen kirjeenvaihtotilien kautta kulkisivat vain ne maksut, jotka kuuluvat Venäjän ja muiden IVY-maiden välisten kauppa- ja yhteistyösopimusten piiriin. Kyse on ensi sijassa energian ja raaka-aineiden vaihtamisesta muiden valtioiden lopputuotteisiin ja puolivalmisteisiin. Valtiollisissa sopimuksissa mainitsematon kauppa maksettaisiin liikepankkien kautta. Venäjän keskuspankki on vuoden 1992 viimeisellä neljänneksellä sallinut muiden IVY-maiden pankkien avata kirjeenvaihtotileja venäläisissä liikepankeissa.¹² Esillä on myös mahdollisuus, että muiden entisen ruplavyöhykkeen maiden suurimmat liikepankit avaisivat kirjeenvaihtotilit Venäjän keskuspankissa.¹³

---

¹¹ Jo ainakin yksi liikepankkien keskinäinen clearingkeskus on perustettu alueelle, Delovoi mir 28.1.1993.

¹² Mutta ei päinvastoin, koska Venäjän keskuspankki ei halua edistää Venäjän ulkopuolella sijaitsevien venäläisten ruplien markkinoiden syntymistä.

¹³ V. Solovov, Venäjän keskuspankin varapääjohtaja, Delovoi mir 8.4. 1993. Tämä on periaatteelliselta kannalta äärimmäisen kiintoisa mahdollisuus, jos se heijastaa muiden tasavaltojen pankkien halua toimia "oman" keskuspankkinsa ja siten tulevaisuuteen kaavailun MGB:n ohitse. Mahdolli-

Venäjän keskuspankki pyrkii valtiollisiin maksuihin keskittymisen käytännön soveltamiseen MGB:n toimintaan. Sen perusteluna MGB:n toimialan supistamiseen on, että koska kauppasopimukset pyrkivät virtojen tasapainottamiseen, rajoittuminen niiden mukaisten maksujen hoitamiseen minimoisi tarpeen epätasapainojen rahoittamiseen. Edelleen, valtioiden ei pitäisi tämän kannan mukaan ryhtyä sellaiseen taloudelliseen toimeliaisuuteen, jota varten on jo olemassa tai kehittymässä yksityiset instituutiot.

Arviot valtioiden välisiin sopimuksiin perustuvan kaupan osuudesta vaihtelevat 50 ja 80 prosentin välillä. Toistaiseksi MGB:lle näinollen jäisi lavea sarka, vaikka muu kuin valtiollinen kauppa suljettaisiinkin sen toimialan ulkopuolelle. Päätöstä asiasta ei ole vielä tehty. On kuitenkin muistettava, että periaatteellinen pyrkimys valtiollisen kaupan osuuden supistamiseen on laajasti jaettu alueen maissa. Paradoksaalisesti muun kuin valtiollisen kaupan sulkeminen MGB:n ulkopuolelle saattaisi myös merkitä sen syrjintää, mikäli MGB:n rahoitusjärjestelyt kehittyisivät lähitulevaisuudessa paremmin kuin yksityinen sektori. Tuntuisikin kohtuulliselta, että myös yksityinen kauppa voisi halutessaan käyttää MGB:n palveluksia.

Venäjän rupla maksuvälineenä

Neuvotteluiden loppuvaiheessa tarkennettiin, että MGB:n maksuvälineenä käyttämä rupla tarkoittaa nimenomaan Venäjän keskuspankin liikkeellelaskemia ruplia. On sinällään kiintoisa ja toistaiseksi vastausta vailla oleva kysymys, heijastaako Venäjän ruplan valitseminen maksuvälineeksi vaihdettavien valuuttojen – esimerkiksi dollarin tai ecun – sijasta enemmän luottamusta ruplan vakauttamiseen vai ulkopuolisen valuuttainjektion puuttumista. Maksuvirtojen täsmälliseen tasapainottumiseenhan ei ole mitään syytä uskoa. On myös epäselvää, ovatko kaikki allekirjoittajat loppuun saakka harkinneet, mitä nimenomaan Venäjän ruplan mainitseminen merkitsee rupla-alueen hajautumisen kannalta mahdollisesti samannimisiin, mutta eri arvoisiin eri keskuspankkien liikkeelle laskemiin rahoihin.

Hyperinflaation partaalla olevan maksuvälineen ei voine odottaa osoittautuvan kovinkaan uskottavaksi. Toistaiseksi ei ole osoitusta, että Venäjän inflaatio tulisi vaimenemaan, ja kun kaupassa voidaan olettaa ainakin keskipitkällä aikavälillä olevan rakenteellisia epätasapainoja, osapuolten kannustimet ruplamääräisten taseiden kasaamiseen ovat kovin erilaiset. Tämä on yksi kaavaiullun MGB:n suurimmista ongelmista. Sen lisäksi, että jollain tavoin toteutettava luottokiintiöiden indeksointi näyttäisi olevan väistämätön, ruplan epävarma tulevaisuus nostaa esille kysymyksen muiden valuuttojen käytöstä tilinpidossa ja maksuissa.

Yksi mahdollisuus olisi ottaa käyttöön jonkinlainen ruplaan perustuva korvikevaluutta, "siirtorupla".¹⁴ Tämä merkitsisi edesmenneen SEV:n kaupanrahoitusperiaatteiden siirtämistä MGB:n perustaksi. Voitaisiin SEV:in tapaan odottaa

---

nen syy voisi olla Venäjän ruplien jatkuvasti tärkeä asema maksuliikenteessä myös Venäjän ulkopuolella.

¹⁴ Tämä mahdollisuus on jo otettu esille.

tarkoitettuna monenkeskeisyyden rapautumista kahdenkeskisen tasapainottamisen verkostoksi. Kukakan ei haluaisi kartuttaa "siirtorupla"saamisia. Puuttuisihan tältä maksuvälineeltä vaihdettavuuden lisäksi myös luonnolliset markkinat, joilla se toimisi maksuvälineenä.

Toinen mahdollisuus olisi indeksoida jäämät vaihdettaviin valuuttoihin ja ottaa käytäntöön ylijäämien ainakin osittainen suorittaminen vaihdettavilla valuutoilla. Onnistuessaan tämä merkitsisi MGB:n muuttumista monenkeskeiseksi maksu-unioniksi ja samalla kansallisten valuuttojen vaihdettavuuden luomista. Kun tämä on joka tapauksessa tavoitteena, MGB voisi näin parhaassa tapauksessa toimia askeleena kohti normaalien kaupankäynnin sääntöjen käyttöönottoa entisen rupla-alueen sisällä. Onnistuakseen vaihdettaviin valuuttoihin siirtyminen edellyttäisi niiden saatavuutta alueen sisäisen kaupan tarpeisiin joko osanottajamaiden vientituloista tai ulkopuolisen injektion muodossa. Kuten edellä todettiin, vaihdettavien valuuttojen käyttö on kuitenkin tähän asti haluttu sulkea MGB-järjestelyn ulkopuolelle.

MGB ja kansallisten valuuttojen käyttöönotto

Rupla-alue on yhtenäinen enää käteisrahan osalta. Vaikka eri keskuspankit laskevatkin liikkeelle saman nimistä tilirahaa, eri maista tulevilla ruplayksiköillä on käytännössä eri ostovoima ja niiden välisiä markkinoita ollaan luomassa. Kaikki kansainvälinen tekninen apu korostaa nyttemmin, että jäljellä olevilla rupla-alueen mailla on vain kaksi mahdollisuutta, alistua Venäjän keskuspankin rahapolitiikkaan tai ottaa käyttöön selkeästi itsenäinen valuutta. Rupla-alueen yhteistyöhön perustuvat rahanluomisratkaisut ovat osoittautuneet epärealistisiksi.

Vaikka MGB korostaakin ruplan asemaa käyttämällä sitä tilivaluuttana, sen perustamisasiakirjat tekevät toisaalta selväksi, että kyseessä on nimenomaan Venäjän rupla. Vaikka MGB ei sinällään johdakaan suoriin omia valuuttoja koskeviin päätelmiin, tältä osin se on sopusoinnussa yleisen rupla-alueen hajautumisen kanssa. Mikäli rupla-alue olisi yhtenäinen, monenkeskiseen maksujärjestelmään ei olisi tarvetta.

Samoin olisi asianlaita mikäli kansalliset valuutat olisivat vaihdettavia ja maksut tapahtuisivat liikepankkien kautta. Tämän täytyykin olla tavoitteena. Mutta niin kauan kuin tavoite ei ole toteutunut MGB lienee vähintäänkin vaaraton ja parhaimmassa tapauksessa – kuten edellä esitettiin – askel kohti vaihdettavuutta. Toisaalta edellä lienee myös esitetty merkittäviä ongelmia, jotka voivat vielä kompastuttaa koko hankkeen. Nykyisellään siihen liittyy ratkaisuaan odottavia umpisolmuja.

Liite

Venäjän keskuspankin kirjeenvaihtotilien tase (mrd. ruplaa)

Valtio	Tekninen luotto vuonna 1992	Tekninen luotto 7.4.1993	Edellinen suhteessa vuodelle 1993 sovittuun kiintiöön
Ukraina	294	168	67
Valkovenäjä	75	62	41
Kazakstan	344	218	..
Uzbekistan	264	129	77
Tadzikistan	32	46	33
Turkmenistan	116	20	101
Kirgistan	35	19	63
Moldova	22	19	98
Armenia	33	3	7
Azerbaidzan	33	6	98
Gruusia	54	1	..

Lähde: V. Solovov, Ekonomitsheskaja gazeta 15.4.1993. Luvut on pyöristetty.

IDÄNTALOUKSIEN KATSAUKSIA

nro:sta 4 lähtien ISSN 1235-7405

- 1/92 Pekka Sutela: **Neuvostoliiton hajoamisen taloudelliset aspektit.** 24 s.
Jouko Rautava: **Suomen ja Venäjän taloussuhteet Suomen EY-jäsenyyden valossa.** 12 s.
- 2/92 Seija Lainela - Jouko Rautava **Neuvostoliiton talouskehitys vuonna 1991.** 15 s.
Seija Lainela **Viron taloudellisen kehityksen lähtökohdat.** 9 s.
Merja Tekoniemi **Yksityistäminen itäisen Euroopan maissa ja Baltiassa.** 7 s.
- 3/92 Kamil Janáček **Transformation of Czechoslovakia's Economy: Results, Prospects, Open Issues.** 20 p.
Sergey Alexashenko **General Remarks on the Speed of Transformation in the Socialist Countries.** 25 p.
Sergey Alexashenko **The Free Exchange Rate in Russia: Policy, Dynamics, and Projections for the Future.** 19 p.
Jouko Rautava **Liikaraha, inflaatio ja vakauttaminen.** 16 s.
- 4/92 Stanislava Janácková - Kamil Janáček **Privatization in Czechoslovakia.** 8 p.
Sergey Alexashenko **The Collapse of the Soviet Fiscal System: What Should Be Done?** 45 p.
Juhani Laurila **Neuvostoliiton ja Venäjän velka.** 23 s.
Jukka Kero **Neuvostoliiton ja Venäjän ulkomaankauppa.** 24 s.
- 5/92 Pekka Sutela **Clearing, Money and Investment: The Finnish Perspective on Trading with the USSR.** 26 p.
Petri Matikainen **"Suuri pamaus" - Puolan talousuudistus 1990.** 22 s.
- 6/92 Miroslav Hrnčíř **Foreign Trade and Exchange Rate in Czechoslovakia: Challenges of the Transition and Economic Recovery.** 39 p.
Terhi Kivilahti - Jukka Kero - Merja Tekoniemi **Venäjän rahoitus- ja pankkijärjestelmä.** 37 s.
- 7/92 Seija Lainela **Baltian maiden rahauudistukset.** 23 s.
Seija Lainela - Jouko Rautava **Baltian maiden poliittisen ja taloudellisen kehityksen taustat ja nykytilanne.** 14 s.
Sergei Alexashenko **Verojen ja tulonsiirtojen jakautuminen entisessä Neuvostoliitossa.** 17 s.
- 1/93 Pekka Sutela **Taloudellinen transitio Venäjällä.** 11 s.
Pekka Sutela **Venäjän taloudellinen voima 2000-luvulla.** 9 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa integraatiossa: ottopoikia, sisarpuolia vai ...** 11 s.
- 2/93 Inkeri Hirvensalo **Changes in the Competitive Advantages of Finnish Exporters in the Former USSR after the Abolition of the Clearing Payment System.** 35 p.
Miroslav Hrnčíř **The Exchange Rate Regime and Economic Recovery.** 17 p.
Gábor Oblath **Real Exchange Rate Changes and Exchange Rate Policy under Economic Transformation in Hungary and Central-Eastern Europe.** 31 p.
Gábor Oblath **Interpreting and Implementing Currency Convertibility in Central and Eastern Europe: a Hungarian Perspective.** 19 p.
- 3/93 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1992.** 19 s.
Seija Lainela **Baltian maiden talous vuonna 1992.** 25 s.
Pekka Sutela **Itäinen Eurooppa vuonna 1992.** 14 s.
- 4/93 Jouko Rautava **Monetary Overhang, Inflation and Stabilization in the Economies in Transition.** 17 p.
Jarmo Eronen **Manufacturing Industries before and after the Collapse of Soviet Markets: a Comparison of Finnish and Czechoslovak Experience.** 19 p.

- 5/93 Pekka Sutela **Uusi hanke entisen rupla-alueen kaupankäynnin monenkeskeistämiseksi.** 8 s.
Juhani Laurila **Venäjän velkakriisin kehitys ja nykytilanne.** 10 s.
- 6/93 Jouko Rautava **Yritystuesta sosiaaliturvaan: Julkisen tuen muutospaineet Venäjällä.** 7 s.
Jarmo Eronen **Venäjän uusi hallinnollinen aluejako.** 7 s.
Aleksii Tkatchenko **Pienyrittäjäys Venäjällä: Nykytilanne ja kehitysnäkymät.** 35 s.
- 7/93 Tuula Ryttilä **Russian Monetary Policy Since January 1992.** 20 p.
Inkeri Hirvensalo **Developments in the Russian Banking Sector in 1992-1993.** 22 p.
- 8/93 Seija Lainela - Pekka Sutela **Introducing New Currencies in the Baltic Countries.** 26 p.
Inna Shteinbuka **The Baltics' ways: Intentions, Scenarios, Prospects.** 27 p.
Inna Shteinbuka **Latvia in Transition: First Challenges and First Results.** 33 p.
Inna Shteinbuka **Industry Policy in Transition: the Case of Latvia.** 30 p.
- 9/93 Jouko Rautava **Venäjän keskeiset taloustapahtumat heinä- syyskuussa 1993.** 10 s.
Merja Tekoniemi **Venäjän parlamenttivaalien poliittiset ryhmittymät.** 3 s.
Jarmo Eronen **Venäläinen ja suomalainen periferia: Permin Komin ja Kainuun luetaloudellista vertailua.** 29 s.
- 10/93 Seija Lainela **Venäjän federatiivisen rakenteen muotoutuminen ja taloudellinen päätöksenteko; Pietarin asema.** 14 s.
Inkeri Hirvensalo **Pankkitoimintaa Pietarissa.** 14 s.
Juhani Laurila **Suoran sijoitustoiminnan kehittyminen Venäjällä ja Suomen lähialueella.** 29 s.
Juhani Laurila **Suomen saamiset Venäjältä. Valuuttakurssimuutosten ja vakautusten vaikutukset.** 8 s.
- 1/94 Pekka Sutela **Insider Privatization in Russia: Speculations on Systemic Change.** 22 p.
Inkeri Hirvensalo **Banking in St.Petersburg.** 18 p.
- 2/94 Aleksii Tkatchenko **Pienyritysten yksityistäminen Venäjällä.** 23 s.
Jarmo Eronen **Konversio Venäjällä: tulosten tarkastelua.** 10 s.
- 3/94 Juhani Laurila **Direct Investment from Finland to Russia, Baltic and Central Eastern European Countries: Results of a Survey by the Bank of Finland.** 14 p.
Juhani Laurila **Finland's Changing Economic Relations with Russia and the Baltic States.** 11 p.
Jouko Rautava **EC Integration: Does It Mean East-West Disintegration.** 8 p.
Eugene Gavrilenkov **Macroeconomic Crisis and Price Distortions in Russia.** 20 p.
Eugene Gavrilenkov **Russia: Out of the Post-Soviet Macroeconomic Deadlock through a Labyrinth of Reforms.** 22 p.
- 4/94 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1993.** 16 s.
Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1993.** 19 s.
Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1990-93.** 7 s.
- 5/94 Pekka Sutela **Production, Employment and Inflation in the Baltic Countries.** 22 p.
Seija Lainela **Private Sector Development and Liberalization in the Baltics.** 14 p.
Seija Lainela **Small Countries Establishing Their Own Independent Monetary Systems: the Case of the Baltics.** 17 p.
- 6/94 Merja Tekoniemi **Työttömyys ja sosiaaliturva Venäjällä.** 31 s.
- 7/94 Pekka Sutela **Fiscal Federalism in Russia.** 23 p.
Jouko Rautava **Interdependence of Politics and Economic Development: Financial Stabilization in Russia.** 12 p.
Eugene Gavrilenkov **"Monetarism" and Monetary Policy in Russia.** 8 p.

- 8/94 Pekka Sutela **The Instability of Political Regimes, Prices and Enterprise Financing and Their Impact on the External Activities of the Russian Enterprises.** 31 p.
 Juhani Laurila **The Republic of Karelia: Its Economy and Financial Administration.** 37 p.
 Inkeri Hirvensalo **Banking Reform in Estonia.** 21 p.
- 9/94 Jouko Rautava **Euroopan unionin ja Venäjän välinen kumppanuus- ja yhteistyösopimus - näkökohtia Suomen kannalta.** 7 s.
- 10/94 Seija Lainela - Pekka Sutela **The Comparative Efficiency of Baltic Monetary Reforms.** 22 p.
 Tuula Ryttilä **Monetary Policy in Russia.** 22 p.
- 11/94 Merja Tekoniemi **Miksi Venäjän virallinen työttömyysaste on säilynyt alhaisena?** 19 s.
- 1/95 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys 1994.** 19 s.
 Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1994.** 21 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan talouskehitys 1994.** 19 s.
- 2/95 Urmas Sepp **Inflation in Estonia: the Effect of Transition.** 27 p.
 Urmas Sepp **Financial Intermediation in Estonia.** 32 p.
- 3/95 Vesa Korhonen **EU:n ja Venäjän kumppanuus- ja yhteistyösopimus.** 31 s.
 Jouko Rautava **Talousintegraatio ja Suomen turvallisuus - Suomi Euroopan unionin idän taloussuhteissa.** 21 s.
 Jouko Rautava **Suomen idänkauppa 1985-94.** 10 s.
- 4/95 Nina Oding **Evolution of the Budgeting Process in St. Petersburg.** 29 p.
 Urmas Sepp **A Note on Inflation under the Estonian Currency Board.** 12 p.
 Pekka Sutela **But ... Does Mr. Coase Go to Russia?** 14 p.
- 5/95 Urmas Sepp **Estonia's Transition to a Market Economy 1995.** 57 p.
- 6/95 Niina Pautola **The New Trade Theory and the Pattern of East-West Trade in the New Europe.** 21 p.
 Nina Oding **Investment needs of the St.Petersburg Economy and the Possibilities to meeting them.** 20 p.
 Panu Kalmi **Evolution of Ownership Change and Corporate Control in Poland.** 21 p.
- 7/95 Vesa Korhonen **Venäjän IMF-vakauttamisohjelma 1995 ja Venäjän talouden tilanne.** 37 s.
 Inkeri Hirvensalo **Maksurästit Venäjän transitiotaloudessa.** 30 s.
 Seija Lainela **Baltian maiden omat valuutat ja talouden vakautus - pienten maiden suuri menestys.** 14 s.
- 8/95 Pekka Sutela **Economies Under Socialism: the Russian Case.** 17 p.
 Vladimir Mau **Searching for Economic Reforms: Soviet Economists on the Road to Perestroika.** 19 p.
- 9/95 Niina Pautola **East-West Integration.** 33 p.
 Panu Kalmi **Insider-Led Privatization in Poland, Russia and Lithuania: a Comparison.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Equity Markets in Russia.** 14 p.
 Jury V. Mishalchenko - Niina Pautola **The Taxation of Banks in Russia.** 5 p.
- 1/96 Juhani Laurila **Payment Arrangements among Economies in Transition: the Case of the CIS.** 23 p.
 Sergei Sutyryn **Problems and Prospects of Economic Reintegration within the CIS.** 17 p.
 Viktor V. Zakharov - Sergei F. Sutyryn **Manager Training - Another Emerging Market in Russian Educational Services.** 9 p.

- 2/96 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1995.** 12 s.
 Juhani Laurila **Katsaus lähialueisiin.** 28 s.
 Iikka Korhonen **Baltian vuosikatsaus.** 10 s.
 Pekka Sutela **Ukrainan ja Valkovenäjän taloudet vuonna 1995.** 10 s.
 Vesa Korhonen **Itäisen Euroopan siirtymätalouksien kehitys 1995.** 17 s.
- 3/96 Niina Pautola **Intra-Baltic Trade and Baltic Integration.** 12 p.
 Vesa Korhonen **The Baltic Countries - Changing Foreign Trade Patterns and the Nordic Connection.** 16 p.
 Iikka Korhonen **Banking Sectors in Baltic Countries.** 22 p.
- 4/96 Niina Pautola **Trends in EU-Russia Trade, Aid and Cooperation.** 16 p.
 Niina Pautola **The Baltic States and the European Union - on the Road to Membership.** 20 p.
 Elena G. Efimova - Sergei F. Sutyryn **The Transport Network Structure of the St.Petersburg Region and its Impact on Russian-Finnish Economic Cooperation.** 11 p.
 Iikka Korhonen **An Error Correction Model for Russian Inflation.** 10 p.
- 5/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Direct Investment from Finland to Eastern Europe; Results of the 1995 Bank of Finland Survey.** 21 p.
 Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Social Consequences of Economic Reform in Russia.** 26 p.
 Iikka Korhonen **Dollarization in Lithuania.** 7 p.
- 6/96 Juhani Laurila - Inkeri Hirvensalo **Suorat sijoitukset Suomesta Itä-Eurooppaan; Suomen Pankin vuonna 1995 tekemän kyselyn tulokset.** 20 s.
 Jouko Rautava **Suomi, Euroopan Unioni ja Venäjä.** 6 s.
 Niina Pautola **Baltian maiden talouskatsaus 1996.** 12 s.
- 1/97 Panu Kalmi **Ownership Change in Employee-Owned Enterprises in Poland and Russia.** 51 p.
- 2/97 Niina Pautola **Fiscal Transition in the Baltics.** 23 p.
 Peter Backé **Interlinkages Between European Monetary Union and a Future EU Enlargement to Central and Eastern Europe.** 19 p.
- 3/97 Iikka Korhonen **A Few Observations on the Monetary and Exchange Rate Policies of Transition Economies.** 8 p.
 Iikka Korhonen **A Brief Assessment of Russia's Treasury Bill Market.** 8 p.
 Rasa Dale **Currency Boards.** 14 p.
- 4/97 Sergei F. Sutyryn **Russia's International Economic Strategy: A General Assessment.** 17 p.
 Tatiana Popova **The Cultural Consequences of Russian Reform.** 17 p.
 Ludmilla V. Popova - Sergei F. Sutyryn **Trends and Perspectives in Sino-Russian Trade.** 11 p.
- 5/97 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1996.** 10 s.
 Iikka Korhonen - Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1996.** 12 s.
 Merja Tekoniemi **Katsaus lähialueisiin 1996.** 11 s.
 Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1996.** 10 s.
 Kari Pekonen **Valko-Venäjän talous vuonna 1996.** 6 s.
 Katri Lehtonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1996.** 13 s.
- 6/97 Niina Pautola **Towards European Union Eastern Enlargement - Progress and Problems in Pre-Accession.** 17 p.
 Katri Lehtonen **Theory of Economic Reform and the Case of Poland.** 26 p.
 Boris Brodsky **Dollarization and Monetary Policy in Russia.** 14 p.
- 7/97 Toivo Kuus **Estonia and EMU Prospect.** 24 p.
 Olga Luštšik **The Anatomy of the Tallinn Stock Exchange.** 23 p.
 Riia Arukaevu **Estonian Money Market.** 20 p.

- 1/98 Iikka Korhonen **The Sustainability of Russian Fiscal Policy.** 8 p.
Tatiana Popova - Merja Tekoniemi **Challenges to Reforming Russia's Tax System.** 18 p.
Niina Pautola **Optimal Currency Areas, EMU and the Outlook for Eastern Europe.** 25 p.
- 2/98 Peter Westin **Comparative Advantage and Characteristics of Russia's Trade with the European Union.** 26 p.
Urszula Kosterna **On the Road to the European Union - Some Remarks on Budgetary Performance in Transition Economies.** 31 p.
- 3/98 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Keskuksen ja alueiden välisten suhteiden kehitys Venäjällä 1992-1997.** 10 s.
Niina Pautola **Baltian talouskatsaus 1997.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Katsaus Suomen kauppaan IVY-maiden ja Baltian maiden kanssa 1990-1997.** 11 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja ongelmat.** 11 s.
Merja Tekoniemi **Ukrainan talouskatsaus 1997.** 10 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys 1997.** 12 s.
- 4/98 Kustaa Äimä **Central Bank Independence in the Baltic Policy.** 30 p.
Iikka Korhonen – Hanna Pesonen **The Short and Variable Lags of Russian Monetary Policy.** 11p.
Hanna Pesonen **Assessing Causal Linkages between the Emerging Stock Markets of Asia and Russia.** 10 p.
- 5/98 Laura Solanko **Issues in Intergovernmental Fiscal Relations – Possible Lessons for Economies in Transition.** 19 p.
Iikka Korhonen **Preliminary Tests on Price Formation and Weak-form Efficiency in Baltic Stock Exchanges.** 7 p.
Iikka Korhonen **A Vector Error Correction Model for Prices, Money, Output, and Interest Rate in Russia.** 12 p.
Tom Nordman **Will China catch the Asian Flu?** 14 p.
- 6/98 Saga Holmberg **Recent Reforms in Information Disclosure and Shareholders' Rights in Russia.** 17 p.
Vladimir R. Evstigneev **Estimating the Opening-Up Shock: an Optimal Portfolio Approach to Would-Be Integration of the C.I.S. Financial Markets.** 39 p.
Laura Solanko – Merja Tekoniemi **Novgorod and Pskov – Examples of How Economic Policy Can Influence Economic Development.** 14 p.
Ülle Lõhmus - Dimitri G. Demekas **An Index of Coincident Economic Indicators for Estonia.** 12p.
- 7/98 Tatyana Popova **Financial-Industrial Groups (FIGs) and Their Roles in the Russian Economy.** 24p.
Mikhail Dmitriyev – Mikhail Matovnikov – Leonid Mikhailov – Lyudmila Sycheva **Russian Stabilization Policy and the Banking Sector, as Reflected in the Portfolios of Moscow Banks in 1995–97.** 29 p.
- 1/99 Jouko Rautava **Venäjän järjestelmämuutos ja talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.
Iikka Korhonen – Seija Lainela **Baltian maat vuonna 1998.** 10 s.
Tom Nordman **Kiinan talouden tila ja näkymät.** 13 s.
Pekka Sutela **Ukrainan talouskatsaus 1998.** 14 s.
Iikka Korhonen **Keski- ja Itä-Euroopan talouskehitys vuonna 1998.** 10 s.